

مقوق غیرمالی زوجین

از دیدگاه

مذاهب قمسه

مولف: لیلا ثمنی

ثمنی، لیلا، ۱۳۵۶

حقوق غیر مالی زوجین از دیدگاه مذاهب خمسہ / لیلا ثمنی.

تهران، شورای فرهنگی اجتماعی زنان، روابط عمومی، ۱۳۹۰.

۲۳۲ ص.

۴۵۰۰۰ ریال: ۴-۵۰-۸۴۳۵-۹۶۶-۹۷۸

فیبا

زناشویی (فقه اهل سنت)

زناشویی (فقه)

فقه تطبیقی

شورای فرهنگی اجتماعی زنان، روابط عمومی

BP۱۸۹/۱ ج ۸ ص ۱۳۹۰۷

شماره کتابشناسی ملی: ۲۴۳۷۵۹۵ ۲۹۷/۳۶

عنوان: حقوق غیر مالی زوجین از دیدگاه مذاهب خمسہ

مؤلف: لیلا ثمنی

ویراستار: زهره احدی یار

صاحب امتیاز: شورای فرهنگی اجتماعی زنان

صفحه آرا: ثریا کلانتری

طراح جلد: حمیدہ احدی یار

حروفچین: فرنگیس رئیس میرزایی

ناشر: روابط عمومی شورای فرهنگی اجتماعی - زنان

چاپ اول: ۱۳۹۰

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۴۵۰۰۰ ریال

حق چاپ، تکثیر و انتشار محفوظ است.

آدرس: تهران - خیابان شهید دکتر مفتاح - روبروی ورزشگاه شهید شیرودی - خیابان اردلان - شماره ۶ -

دبیرخانه شورای فرهنگی - اجتماعی زنان

صندوق پستی: ۱۴۱۸۵/۶۱۸

کد پستی: ۱۵۸۳۹۱۷۶۵۴

دورنگار: ۸۸۳۲۰۰۵۵

تلفن: ۸۸۳۱۹۸۹۱-۴

چاپخانه: قم، زیتون - خیابان امام خمینی - خیابان شهید زین الدین - چهل و پنج متری مدرس - مینای جنوبی
www.iranwomen.org

Email: wess@iranwomen.org

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱۷	پیش‌گفتار
۱۹	مقدمه

فصل اول: شناخت موضوع و کلیات

۲۳	۱) حق، اقسام و ویژگی‌های آن
۲۳	۱-۱- شناخت مفهوم حق
۲۴	۱-۱-۱- تعریف لغوی
۲۴	۱-۱-۲- تعریف اصطلاحی
۲۷	۲-۱- اقسام و ویژگی‌های حق
۲۷	۱-۲-۱- اقسام حق
۲۸	۱-۲-۱-۱- حق مالی
۲۸	۱-۲-۱-۲- حق غیر مالی
۳۰	۱-۲-۲- ویژگی‌های حق
۳۱	۲) مقایسه‌ی حق و حکم و حق و تکلیف
۳۱	۱-۲- مقایسه‌ی حق و حکم
۳۲	۱-۱-۲- تعریف حکم
۳۲	۱-۲-۲- ویژگی‌های حکم
۳۳	۲-۱-۲- تفاوت‌های حق و حکم
۳۵	۲-۲-۱- معیارهای تشخیص حق از حکم
۳۶	۲-۲-۱-۱- امکان نقل و انتقال و اسقاط
۳۶	۲-۲-۱-۲- مراجعه به نص شرعی و عرف
۳۷	۲-۲-۱-۳- اصل عدم حق

- ۳۷ ۲-۱-۴-۴- اصول عملیه
- ۳۸ ۲-۲- مقایسه حق و تکلیف
- ۳۸ ۲-۲-۱- تعریف تکلیف
- ۳۹ ۲-۲-۲- ارتباط حق و تکلیف
- ۴۰ ۲-۲-۱- رابطه‌ی تضاییفی منطقی
- ۴۰ ۲-۲-۲-۲- رابطه‌ی تقابلی
- ۴۰ ۲-۲-۳-۲- رابطه‌ی فرعیت و اصلیت
- ۴۰ ۲-۲- جمع بندی مقایسه‌ی حق و حکم و حق و تکلیف
- ۴۱ ۳- تعریف و تبیین واژه‌های زوجین و نکاح
- ۴۲ ۳-۱- تعریف لغوی و اصطلاحی زوجین
- ۴۲ ۳-۱-۱- تعریف لغوی
- ۴۲ ۳-۱-۲- تعریف اصطلاحی
- ۴۳ ۳-۲- تعریف و تبیین نکاح
- ۴۳ ۳-۱-۲- تعریف لغوی
- ۴۴ ۳-۲-۲- تعریف اصطلاحی
- ۴۵ ۳-۳- اقسام نکاح و تعیین محل بحث
- ۴۶ ۴- معرفی و شناسایی مذاهب خمس
- ۴۷ ۴-۱- منظور از مذاهب خمس
- ۴۸ ۴-۲- شرح مختصری از مذاهب اربعه
- ۴۸ ۴-۲-۱- مذهب حنفی
- ۴۹ ۴-۲-۲- مذهب مالکی
- ۴۹ ۴-۲-۳- مذهب شافعی
- ۵۰ ۴-۲-۴- مذهب حنبلی

فصل دوم: مصادیق حقوق غیرمالی مشترک زوجین

۵۳	 (۱) حق سکونت مشترک (مساکنه)
۵۴	 ۱-۱- تعریف و تبیین حق سکونت مشترک
۵۴	 ۱-۱-۱- تعریف حق سکونت مشترک
۵۴	 ۱-۱-۱-۱- تعریف لغوی
۵۵	 ۱-۱-۱-۱- تعریف اصطلاحی
۵۵	 ۱-۱-۲- تبیین حق سکونت مشترک
۵۶	 ۱-۱-۳- ماهیت حق سکونت مشترک
۵۷	 ۱-۲- حق سکونت مشترک از دیدگاه مذاهب خمس
۵۸	 ۱-۲-۱- مذهب امامیه
۶۰	 ۱-۲-۲- مذهب حنفی
۶۱	 ۱-۲-۳- مذاهب مالکی، شافعی و حنبلی
۶۲	 ۱-۳- جمع‌بندی حق سکونت مشترک
۶۳	 (۲) حق معاشرت به معروف
۶۳	 ۱-۲- تعریف و تبیین حق معاشرت به معروف
۶۳	 ۱-۱-۲- تعریف حق معاشرت به معروف
۶۳	 ۱-۱-۱-۲- تعریف لغوی
۶۴	 ۱-۱-۲- تعریف اصطلاحی
۶۶	 ۱-۲- تبیین حق معاشرت به معروف
۶۹	 ۱-۲- حق معاشرت به معروف از دیدگاه مذاهب خمس
۶۹	 ۱-۲-۱- مذهب امامیه
۷۱	 ۱-۲-۱- روایات مختص زوج

- ۷۱ ۲-۱-۲-۲- روایات مختص زوجه
- ۷۲ ۲-۱-۲-۳- روایات مشترک
- ۷۲ ۲-۲-۲- مذهب حنفی
- ۷۳ ۳-۲-۲- مذهب مالکی
- ۷۳ ۴-۲-۲- مذهب شافعی
- ۷۴ ۵-۲-۲- مذهب حنبلی
- ۷۵ ۳-۲- جمع‌بندی حق معاشرت به معروف
- ۷۵ ۳- حق حبس
- ۷۶ ۱-۲- تعریف و تبیین حق حبس
- ۷۶ ۱-۱-۳- تعریف لغوی
- ۷۶ ۲-۱-۳- تعریف اصطلاحی
- ۷۶ ۱-۲-۱-۳- حق حبس زوجه
- ۷۷ ۲-۲-۱-۳- حق حبس زوج
- ۷۷ ۳-۱-۳- منظور از حبس کردن زوجه
- ۷۸ ۲-۳- حق حبس از دیدگاه مذاهب خمس
- ۷۸ ۱-۲-۳- مذهب امامیه
- ۷۸ ۱-۱-۲-۳- حق حبس زوجه در امامیه
- ۷۹ ۲-۱-۲-۳- حق حبس زوج در امامیه
- ۸۰ ۲-۲-۳- مذهب حنفی
- ۸۰ ۱-۲-۲-۳- حق حبس زوجه در حنفی
- ۸۱ ۲-۲-۲-۳- حق حبس زوج در حنفی
- ۸۲ ۳-۲-۳- مذاهب مالکی، شافعی و حنبلی
- ۸۲ ۱-۳-۲-۳- مذهب مالکی

۸۲	 ۲-۲-۳-۲-۳ مذهب شافعی
۸۳	 ۳-۳-۲-۳ مذهب حنبلی
۸۴	 ۳-۳- جمع‌بندی حق استماع
۸۴	 (۴) حق استماع
۸۴	 ۱-۴-۱- تعریف و جایگاه حق استماع
۸۵	 ۱-۴-۱- تعریف حق استماع
۸۵	 ۲-۴-۱- جایگاه حق استماع
۸۶	 ۲-۴-۲- حق استماع از دیدگاه مذاهب خمس
۸۶	 ۱-۲-۴- مذهب امامیه
۸۷	 ۱-۲-۴-۱- حق استماع زوج
۸۷	 ۲-۲-۲-۴- حق استماع زوج
۸۸	 ۲-۲-۴- مذاهب اهل تسنن
۸۸	 ۱-۲-۲-۴- مذهب حنفی
۹۱	 ۲-۲-۲-۴- مذهب مالکی
۹۱	 ۳-۲-۲-۴- مذهب شافعی
۹۲	 ۴-۲-۲-۴- مذهب حنبلی
۹۴	 ۳-۴- جمع‌بندی حق استماع
۹۴	 (۵) حق قسم
۹۵	 ۱-۵-۱- تعریف و تبیین حق قسم
۹۵	 ۱-۵-۱- معنای لغوی و اصطلاحی قسم
۹۵	 ۱-۵-۱-۱- تعریف لغوی
۹۵	 ۲-۵-۱-۱- تعریف اصطلاحی

- ۹۷ ۵-۱-۲- تفاوت قسم و مضاجعه
- ۹۸ ۵-۲- جایگاه و دارنده‌ی حق قسم
- ۹۸ ۵-۲-۱- جایگاه حق قسم
- ۹۹ ۵-۲-۲- دارنده‌ی حق قسم
- ۱۰۰ ۵-۳- انحای اجرای حق قسم
- ۱۰۱ ۵-۴- حق قسم از دیدگاه مذاهب خمس
- ۱۰۱ ۵-۴-۱- مذهب امامیه
- ۱۰۱ ۵-۴-۱-۱- طرح بحث
- ۱۰۲ ۵-۴-۱-۲- بررسی سؤالات
- ۱۰۶ ۵-۴-۲- مذهب حنفی
- ۱۰۸ ۵-۴-۳- مذهب مالکی
- ۱۰۹ ۵-۴-۴- مذهب شافعی
- ۱۱۰ ۵-۴-۵- مذهب حنبلی
- ۱۱۰ ۵-۵- جمع‌بندی حق قسم
- ۱۱۱ ۶) سایر حقوق مشترک
- ۱۱۱ ۶-۱- حق توارث
- ۱۱۲ ۶-۲- حقوق سلبیه
- ۱۱۲ ۶-۳- حق شرط ضمن عقد
- ۱۱۳ ۶-۴- حق فسخ

فصل سوم: مصادیق حقوق غیرمالی مختص زوجه

- ۱۱۷ ۱) حق رعایت شأن زوجه
- ۱۱۷ ۱-۱- تعریف و تبیین شأن
- ۱۱۸ ۱-۱-۱- تعریف لغوی
- ۱۱۸ ۱-۱-۲- تعریف اصطلاحی

۱۱۹	۲-۱- حق رعایت شأن زوجه از دیدگاه مذاهب خمس
۱۱۹	۱-۲-۱- مذهب امامیه
۱۲۱	۲-۲-۱- مذهب حنفی
۱۲۲	۳-۲-۱- مذهب مالکی
۱۲۲	۴-۲-۱- مذهب شافعی
۱۲۳	۵-۲-۱- مذهب حنبلی
۱۲۴	۳-۱- جمع‌بندی حق رعایت شأن زوجه
۱۲۴	۲) حق استقلال زوجه در سکونت
۱۲۵	۱-۲- ماهیت حق استقلال زوجه در سکونت
۱۲۵	۲-۲- حق استقلال زوجه در سکونت از دیدگاه مذاهب خمس
۱۲۵	۱-۲-۲- مذهب امامیه
۱۲۶	۲-۲-۲- مذهب حنفی
۱۲۶	۱-۲-۲-۲- طرح نظریه
۱۲۷	۲-۲-۲-۲- دلایل حق سکونت مستقل در حنفی
۱۲۷	۳-۲-۲- مذهب مالکی و شافعی
۱۲۸	۴-۲-۲- مذهب حنبلی
۱۲۹	۳-۲- جمع‌بندی حق استقلال زوجه در سکونت
۱۲۹	۳) حق مضاجعه
۱۲۹	۱-۳- تعریف و تبیین حق مضاجعه
۱۳۰	۱-۱-۳- تعریف لغوی و اصطلاحی
۱۳۰	۲-۱-۳- مقایسه‌ی مضاجعه و قسم
۱۳۱	۳-۱-۳- معنای لغوی و اصطلاحی نشوز
۱۳۲	۲-۳- حق مضاجعه از دیدگاه مذاهب خمس
۱۳۲	۱-۲-۳- مذهب امامیه

- ۱۳۳ ۱-۱-۲-۳- دلایل موافقین با وجوب مضاجعه
- ۱۳۷ ۲-۱-۲-۳- دلایل مخالفین با وجوب مضاجعه
- ۱۳۸ ۲-۲-۳- مذاهب اهل تسنن
- ۱۳۹ ۳-۳- جمع‌بندی حق مضاجعه
- ۱۳۹ (۴) حق عزل
- ۱۳۹ ۱-۴- تعریف، ماهیت، جایگاه و دارنده‌ی حق عزل
- ۱۴۰ ۱-۱-۴- تعریف لغوی و اصطلاحی عزل
- ۱۴۰ ۲-۱-۴- ماهیت عزل
- ۱۴۱ ۳-۱-۴- جایگاه عزل
- ۱۴۲ ۴-۱-۴- دارنده‌ی حق عزل
- ۱۴۲ ۲-۴- حق عزل از دیدگاه مذاهب خمس
- ۱۴۴ ۱-۲-۴- مذهب امامیه
- ۱۴۴ ۱-۱-۲-۴- عزل توسط زوج
- ۱۴۷ ۲-۱-۲-۴- عزل توسط زوجه
- ۱۴۷ ۲-۲-۴- مذاهب اهل سنت
- ۱۴۷ ۱-۲-۲-۴- مذهب حنفی
- ۱۴۸ ۲-۲-۲-۴- مذهب مالکی
- ۱۴۸ ۳-۲-۲-۴- مذهب شافعی
- ۱۴۹ ۴-۲-۲-۴- مذهب حنبلی
- ۱۴۹ ۳-۴- جمع‌بندی حق عزل
- ۱۵۰ (۵) سایر حقوق مختص زوجه
- ۱۵۰ ۱-۵- حق فسخ ازدواج شوهر با خواهرزاده و برادرزاده
- ۱۵۱ ۲-۵- حق تعلیم زوجه

فصل چهارم: مصادیق حقوق غیر مالی مختص زوج

۱۵۵	 (۱) حق اطاعت
۱۵۵	 ۱-۱- تعریف و تبیین حق اطاعت
۱۵۶	 ۱-۱-۱- تعریف لغوی
۱۵۶	 ۱-۱-۲- تعریف اصطلاحی
۱۵۷	 ۱-۱-۳- تعریف عرفی
۱۵۹	 ۱-۲- دلایل حق اطاعت
۱۵۹	 ۱-۲-۱- آیات
۱۶۲	 ۱-۲-۲- روایات
۱۶۲	 ۱-۲-۲-۱- اطاعت کردن زن از شوهر
۱۶۵	 ۲-۲-۲-۱- اطاعت نکردن زن از شوهر
۱۶۵	 ۳-۲-۲-۱- اطاعت شوهر از زن
۱۶۶	 ۳-۱- حق اطاعت از دیدگاه مذاهب خمس
۱۶۶	 ۱-۳-۱- مذهب امامیه
۱۷۰	 ۲-۳-۱- مذهب حنفی
۱۷۲	 ۳-۳-۱- مذهب مالکی
۱۷۳	 ۴-۳-۱- مذهب شافعی
۱۷۴	 ۵-۳-۱- مذهب حنبلی
۱۷۵	 ۴-۱- جمع‌بندی حق اطاعت
۱۷۶	 (۲) حق تعیین محل سکونت
۱۷۶	 ۱-۲- تبیین حق تعیین محل سکونت
۱۷۶	 ۱-۱-۲- منشأ حق
۱۷۷	 ۲-۱-۲- تعیین محل سکونت حق زوج
۱۷۷	 ۲-۲- حق تعیین محل سکونت از دیدگاه مذاهب خمس

- ۱۷۷ ۱-۲-۲- مذاهب امامیه، حنفی و مالکی
- ۱۷۸ ۲-۲-۲- مذاهب شافعی و حنبلی
- ۱۷۹ ۳-۲- جمع‌بندی حق تعیین محل سکونت
- ۱۷۹ (۳) حق منع از خروج
- ۱۷۹ ۱-۳- تعریف و تبیین حق منع از خروج
- ۱۷۹ ۱-۱-۳- تعریف لغوی
- ۱۸۰ ۲-۱-۳- تعریف اصطلاحی
- ۱۸۰ ۳-۱-۳- تبیین حق منع از خروج
- ۱۸۱ ۲-۳- حق منع از خروج از دیدگاه مذاهب خمس
- ۱۸۲ ۱-۲-۳- مذهب امامیه
- ۱۸۳ ۱-۱-۲-۳- نظریه‌ی مطلق با مشروط بودن حق منع از خروج
- ۱۸۳ ۲-۱-۲-۳- بررسی ادله
- ۱۸۵ ۲-۲-۳- مذاهب حنفی، مالکی و شافعی
- ۱۸۶ ۳-۲-۳- مذهب حنبلی
- ۱۸۶ ۴-۲-۳- اذن خروج برای عبادت والدین در مذاهب اربعه
- ۱۸۸ ۳-۳- جمع‌بندی منع از خروج
- ۱۸۹ (۴) حق تأدیب
- ۱۸۹ ۱-۴- تعریف و تبیین تأدیب
- ۱۸۹ ۱-۱-۴- تعریف لغوی
- ۱۹۰ ۲-۱-۴- تعریف اصطلاحی
- ۱۹۰ ۳-۱-۴- مسائلی پیرامون حق تأدیب
- ۱۹۲ ۲-۴- حق تأدیب از دیدگاه مذاهب خمس

۱۹۲	 ۱-۲-۴ - مذهب امامیه
۱۹۴	 ۲-۲-۴ - مذهب حنفی
۱۹۵	 ۳-۲-۴ - مذاهب مالکی، شافعی و حنبلی
۱۹۶	 ۱-۳-۲-۴ - مذهب مالکی
۱۹۶	 ۲-۳-۲-۴ - مذهب شافعی
۱۹۶	 ۳-۳-۲-۴ - مذهب حنبلی
۱۹۷	 ۳-۴ - جمع‌بندی حق تأدیب
۱۹۷	 (۵) حق تعدد زوجات
۱۹۸	 ۱-۵ - تبیین و توضیح حق تعدد زوجات
۱۹۹	 ۲-۵ - دلایل و شروط حق تعدد زوجات
۲۰۱	 ۳-۵ - حق تعدد زوجات از دیدگاه مذاهب خمسّه
۲۰۱	 ۱-۳-۵ - مذهب امامیه
۲۰۲	 ۲-۳-۵ - مذهب حنفی
۲۰۳	 ۳-۳-۵ - مذهب مالکی
۲۰۳	 ۴-۳-۵ - مذاهب شافعی و حنبلی
۲۰۴	 ۴-۵ - جمع‌بندی حق تعدد زوجات
۲۰۴	 (۶) سایر حقوق مختص زوج
۲۰۴	 ۱-۶ - حق حفظ مال و آبرو
۲۰۵	 ۲-۶ - حق مخالفت با شغل زوجه
۲۰۶	 ۳-۶ - حق طلاق زوج

فصل پنجم: نتیجه‌گیری، نقد و پیشنهادات

- (۱) جمع‌بندی ۲۰۹
- (۲) نقد و نظر ۲۱۵
- (۳) پیشنهادات ۲۲۰

www.ketab.ir

پیش گفتار

نگاه قرآن کریم به پدیده‌ی ازدواج و نهاد خانواده نگاهی کاملاً متفاوت و متمایز از نگاه‌های متعارف و معروف است. به تعبیر قرآن کریم غایت تشکیل خانواده آرامش و آسایش مردمان است. تکون و تداوم نهاد خانواده بر دو عنصر مودت و رحمت استوار است:

و من آياته خلق لكم من انفسكم ازواجاً لتسكنوا اليها و جعل بينكم مودة و رحمة ان في ذلك للآيات لقوم يتفكرون (روم: ۲۱)؛

و از نشانه‌های او اینکه از خودتان همسرانی برای شما آفرید تا با آنها آرام گیرید و میانتان دوستی و حرمت قرار داد. آری در این [نعمت] برای مردمی که می‌اندیشند قطعاً نشانه‌هایی است.

خانواده نخستین نهادی است که شخص در آن گام نهاده و آداب زندگی اجتماعی، تعاون و از خودگذشتگی را در آن فرا می‌گیرد.

از آنجا که این کانون مقدس مرکز حفظ سنت‌های ملی و اخلاقی و رشد و تعالی انسان‌هاست انتظار می‌رود جامعه‌ی اسلامی بیش از همه به پاسداری از این بنای مقدس همت گمارد. این مهم جز با شناخت و ادای حقوق و تکالیف اعضای آن محقق نخواهد شد زیرا یکی از علل مهم فروپاشی خانواده‌ها بی‌اطلاعی از وظایف و حقوق متقابل زوجین و سستی در ادای آنهاست.

حقوق موجود در خانواده‌ها شامل دو دسته حقوق مالی و حقوق غیرمالی است. حقوق غیرمالی حقوقی است که قابل تقویم به پول نباشند همچون حق معاشرت به معروف، حق مضاجعه، حق منع از خروج و ... بخشی از این حقوق مختص زوج، برخی مختص زوجه و برخی مشترک بین زوجین است. آشنایی با حدود و قیود

این دسته از حقوق و تکالیف سبب رفتارهای عادلانه و آگاهانه‌ی زوجین نسبت به یکدیگر می‌شود.

شورای فرهنگی - اجتماعی زنان و خانواده به عنوان نهادی سیاست‌گذار در مسائل فرهنگی و اجتماعی زنان و خانواده بر اساس مصوبه یکصد و پانزدهمین جلسه مورخ ۱۳۶۶/۳/۱۹ شورای عالی انقلاب فرهنگی تشکیل گردیده و از تیر ماه سال ۱۳۶۷ آغاز به کار کرده است.

این شورا بر اساس بند ۳ آئین‌نامه‌ی خود مبنی بر برنامه‌ریزی و ایجاد هماهنگی در برنامه‌های پیشنهادی دستگاه‌های اجرایی برای تقویت هرچه بیشتر نهاد مقدس خانواده و استوار ساختن روابط خانوادگی بر پایه‌ی حقوق و اخلاق اسلامی و بند ۹ آئین‌نامه مبنی بر حمایت از نظریه‌پردازان، متفکران و دانشمندان مسلمان که به تبیین دیدگاه‌های اسلامی در زمینه‌ی خانواده می‌پردازند بر آن شد تا تحقیق انجام شده با موضوع «حقوق غیرمالی زوجین از دیدگاه مذاهب خمس» را با امید به بهره‌برداری و استفاده‌ی محققان و پژوهشگران حوزه‌ی خانواده در قالب کتاب منتشر کند. هر چند که این مجموعه به دلیل تازگی موضوع ممکن است کاستی‌های فراوانی داشته باشد لیکن می‌تواند سرآغازی برای تحقیقات جامع بعدی باشد.

در پایان لازم است مراتب سپاس و قدردانی از سرکار خانم دکتر عزت‌السادات میرخانی و سرکار خانم دکتر معصومه مظاهری که با همکاری خود سبب افزایش غنای علمی این مجموعه گردیدند، اعلام دارد.

معاون پژوهش

شورای فرهنگی - اجتماعی زنان و خانواده

مقدمه

حمد و سپاس خداوندی را سزااست که بهترین آلاء و نعماتش را نصیب نمود. همو را می‌ستایم که توفیق کسب علم و دانش را همراه با سلامتی و در جوار اساتید و دوستانی الهی به این کوچک‌ترین عنایت فرمود.

با اینکه در میان حقوق زوجین، حقوق غیر مالی، اهمیت بسزایی دارد، متأسفانه از آن غفلت شده یا کمتر به آن پرداخته می‌شود، به طوری که هر گاه سخن از حقوق ناشی از عقد نکاح به میان می‌آید، مهریه، نفقه و تمکین به ذهن تبادر می‌کنند، زیرا در آثار نویسندگان و محققین، به حقوق مالی توجه بیشتری می‌شود و این در حالی است که این حقوق نسبت به حقوق غیر مالی از آثار و نتایج کمتری برخوردارند. مهم‌تر اینکه، منشأ و ریشه‌ی بسیاری از اختلافات زوجین، رعایت نکردن حقوق غیر مالی است. گرچه مسائل مالی جایگاه خود را دارند، اما پرونده‌های طلاق، حاکی است که در صورت رعایت حقوق غیر مالی و کرامت و شخصیت زوجین، رعایت نکردن حقوق مالی، به تنهایی، کمتر موجب جدایی می‌شود.

لذا در این کتاب سعی شده با شناخت دقیق و درست حقوق غیر مالی زوجین و احصای آنها در فقه - که خود حاصل اجتهاد فقهای بزرگ در قرآن و سنت است، مقدمه‌ای برای فهم دیدگاه شارع در نحوه‌ی صحیح روابط زوجین به دست آورد. کتاب پیش رو مجموعه‌ای است کم نظیر که در نتیجه‌ی جست‌وجوی تخصصی در اکثر قریب به اتفاق کتب فقهی مذاهب خمسّه گردآوری شده است. این مجموعه با احصای کامل حقوق غیر مالی زوجین به شکل کاملاً مستند و به همراه ذکر منابع متعدد و دسته اول، حداقل می‌تواند به عنوان منبع یا زمینه‌سازی معتمد برای محققین حوزه‌ی خانواده قرار گیرد.

نکته‌ی درخور توجه اینکه در این کتاب، حقوق غیرمالی زوجین از آن جهت که زوجین دائمی هستند و قصد ادامگی زندگی دارند - حتی اگر موجبات فسخ نکاح یا طلاق وجود داشته باشد - بررسی شده است؛ لذا حق فسخ و حق طلاق از موضوع بحث خارج شده و به حقوق زوجی مطلقه (در طلاق رجعی) و حقوق زوجه در ایام عده‌ی وفات و زوجی موقت، در این کتاب پرداخته نشده است. همچنین در این کتاب حقوق زوجین نسبت به یکدیگر مورد نظر است. بنابراین حقوق زوجین در رابطه با فرزندان، مثل حق ولایت یا حضانت، از موضوع بحث خارج‌اند.

در پایان از پدر و مادر بزرگوارم، همسر دلسوزم و دختر مهربانم که با گذشت و صبوری و دعاهايشان مرا در تالیف این اثر یاری نمودند، بسیار ممنونم. همچنین از اساتید بسیار محترم و فرزانه سرکار خانم دکتر صفیری، جناب آقای دکتر موسوی و جناب آقای دکتر انصاری پور که در این راستا همواره مرا از دانش و تجربیات خویش بهره‌مند نمودند، کمال تشکر دارم و برای همه‌ی این عزیزان از درگاه خداوند متعال بهترین خیرات را مسئلت می‌نمایم.

لیلا ثمنی